

ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ЕТАПІВ ПОЧАТКУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Поліщук О. В.

У статті розглянуті питання, пов'язані із процесуальною діяльністю органів досудового розслідування та уповноважених службових осіб на початку досудового розслідування під час перевірки заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення. Співвідносяться теоретичні підходи щодо скасованої стадії порушення кримінальної справи та наявним початком досудового розслідування, а також досліджується зміст етапів початку досудового розслідування.

Ключові слова: стадія порушення кримінальної справи, етапи початку досудового розслідування, органи досудового розслідування, уповноважена службова особа, перевірка, заяви та повідомлення, кримінальне провадження, кримінальне правопорушення, ЄРДР.

В статье рассмотрены вопросы, связанные с процессуальной деятельностью органов досудебного расследования и уполномоченных службных лиц в начале досудебного расследования при проверке заявлений и сообщений о совершенных криминальных правонарушениях. Рассмотрены также дискуссионные вопросы относительно отмены стадии возбуждения уголовного дела и начала досудебного расследования, а также исследуется содержание этапов начала уголовного производства.

Ключевые слова: стадия возбуждения уголовного дела, этапы начала уголовного производства, органы досудебного расследования, уполномоченное службное лицо, проверка, заявления и сообщения, уголовное производство, уголовное правонарушение, ЄРДР.

The article deals with issues related to the procedural activities of the bodies of pre-trial investigation and authorized officials at the beginning of the pre-trial investigation at the check of applications and reports of criminal offenses committed. Discussion questions regarding the abolition of the stage of criminal proceedings and the commencement of a pre-trial investigation, as well as the content of the stages of the commencement of criminal proceedings.

Key words: stage of criminal proceedings, stages of beginning criminal proceedings, bodies of pre-trial investigation, authorized officer, inspection, statements and notices, criminal proceedings, criminal offenses, Only register of pre-trial investigations, of the Unified Register of pre-trial investigation.

Постановка проблеми. Проблемні питання щодо початку досудового розслідування, регламентованого ст. 214 КПК України, проведення перевірочних дій на початку досудового розслідування та етапність початку досудового розслідування були постійним предметом дослідження та викликали дискусії серед багатьох вчених. Особливої актуальності ці питання набули із введенням в дію чинного КПК. Сьогодні в чинному КПК не досить чітко сформульовані положення щодо початку досудового розслідування, наявні недоліки в частині перевірки відомостей про кримінальні правопорушення та нерегульований порядок проведення перевірочних дій на початку досудового розслідування. Відзначимо,

що проводити слідчі (розшукові) дії по кожній заяві, повідомленню про вчинення кримінального правопорушення без попередньої перевірки недоцільно з позиції марнотратства ресурсів Національної поліції та робочого часу працівників органів досудового розслідування. Наразі КПК нерегульований порядок перевірки відомостей про вчинені кримінальні правопорушення, адже реформою у 2012 році було скасовано дослідчу перевірку заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення. Тож, чинний КПК, на відміну від КПК 1960 року, не достатньо регламентує діяльність із перевірки відомостей про кримінальні правопорушення на початку досудового розслідування. Це й обумовило вибір теми статті.

Аналіз останніх досліджень. Проблема початку досудового розслідування за чинним КПК та етапам початку кримінального провадження присвячено чимало праць таких вчених-процесуалістів, як Ю.П. Алєніна, В.Г. Гончаренка, Ю.М. Грошевого, В.Т. Нора, Л.М. Лобойка, В.Т. Малярєнка, О.Р. Михайленка, О.В. Капліної, Є.Г. Ковалєнка, В.А. Ковалєнка, І.І. Статіви, О.Ю. Татарова, В.Я. Тація, В.М. Тертишника та інших. З набуттям чинності КПК серед науковців виникають суперечки щодо скасування стадії порушення кримінальної справи і початку досудового розслідування. Проте за умов чинного кримінального процесуально-го законодавства ці питання ґрунтовному дослідженню не підлягали та у наукових працях не висвітлювалися.

Метою дослідження є розгляд питань, пов'язаних з початком досудового розслідування, та визначення етапів початку досудового розслідування.

Виклад основного матеріалу. На перший погляд нова модель початку досудового розслідування, що регламентована ч. 1 ст. 214 КПК України, є зрозумілою, але дослідивши її глибше, можна виявити низку дискусійних питань, які виникають у багатьох вчених. Так, в теорії кримінального процесу існує полеміка з приводу структури (етапів) початку досудового розслідування.

Вчені О.Р. Михайленко [1, с. 40], Л.М. Лобойко [2, с. 251, 268, 3, с. 33], О.Ю. Татаров [4, с. 24], ведучи мову про скасування стадії порушення кримінальної справи, не розглядають інститут початку досудового розслідування як правонаступника цієї стадії. Але дослідник О.В. Сторчоус [5] дотримується більш категоричної позиції, зазначаючи, що скасована стадія порушення кримінальної справи замінена етапом досудового розслідування (курсив наш).

В юридичній літературі є й інша точка зору. Д.В. Філін [6] та І.І. Статіва [7] не заперечують факт скасування стадії порушення кримінальної справи у тому вигляді, в якому вона існувала в КПК України 1960 р., але обґрунтовують, що інститут початку досудового розслідування слід розглядати як стадію кримінального процесу, що відокремлена від стадії досудового розслідування.

Деякі аспекти початкового етапу описані у навчальній літературі (підручниках, науково-практичних коментарях, навчальних посібниках), але в ній також

немає єдиного погляду на питання, чи є початок досудового розслідування окремою стадією кримінального процесу, в ході якої вирішується питання про початок досудового розслідування і чи може на цій стадії бути прийняте кінцеве рішення?

Так, у підручнику Л.М. Лобойка [8, с. 183-188] та у підручнику колективу авторів А.В. Молдавана та С.М. Мельника [9] інститут початку досудового розслідування розглядається як складова частина стадії досудового розслідування. У підручнику авторського колективу на чолі з вченими В.Я. Тацієм, О.В. Капліною, О.Г. Шилом [10, с. 332-333] використовується категорія «досудове провадження», яка складається з двох рівнозначних частин: «провадження щодо початку досудового розслідування» та «провадження досудового розслідування».

В навчальному посібнику вчених В.Г. Гончаренка та В.А. Колесника [11, с. 273-290] окремою главою розглядається питання початку досудового розслідування. У підручнику «Кримінальний процес» Ю.М. Грошевого [12, с. 332-364] окрема глава та параграф присвячені досудовому провадженню та провадженню щодо початку досудового розслідування.

Відзначимо, що кожна стадія кримінального процесу характеризується своїми завданнями та цілями, сукупністю процесуальних відносин, широким колом суб'єктів, що вступають між собою в кримінально-процесуальні відносини, та прийняттям підсумкового рішення. Але, не дивлячись на скасування стадії порушення кримінальної справи, під час перевірки відомостей про кримінальні правопорушення до внесення відомостей до ЄРДР уповноважені службові особи отримують інформацію про вчинене кримінальне правопорушення, ними залучається широке коло осіб, які виконують різні функції та представляють інтереси різних сторін. На початку досудового розслідування під час перевірки заяв та повідомлень про кримінальні правопорушення приймають участь слідчий, оперативні підрозділи, заявник, потерпілий, спеціаліст, поняті, а також особи, яким можуть бути відомі будь-які обставини, що підлягають доказуванню під час кримінального провадження.

На нашу думку, для полегшення розгляду теоретичного матеріалу *початок досудового розслідування можна умовно поділити на наступні етапи*, окремі з яких мають факультативний характер:

1. Прийняття заяв, повідомлень та первинної інформації про кримінальні правопорушення.

2. Реєстрація заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та підготовка до проведення слідчих (розшукових) дій.

3. Проведення невідкладних слідчих (розшукових) дій та вжиття інших заходів, спрямованих на підтвердження або спростування даних, що містяться в заяві або повідомленні, та збір джерел криміналістично значимої інформації.

4. Внесення відомостей до ЄРДР.

Перший виділений нами вище етап починається з моменту прийняття заяви або повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення. Сутність цього етапу полягає в діях службових осіб органів поліції, слідчого та (або) прокурора щодо одержання заяви або повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення та отримання від окремих осіб шляхом попереднього опитування інформації про кримінальне правопорушення.

Прийняття заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події здійснюється цілодобово і невідкладно тим органом поліції, до якого надійшла заява або повідомлення, або слідчим, або іншою посадовою особою органу поліції.

Згідно з Інструкцією [13, розділ II] облік таких заяв та повідомлень проводиться уповноваженими працівниками чергових частин органів поліції, працівниками інших структурних підрозділів цих органів, оператором телефонної лінії «102» або іншою посадовою особою. За умови особистого звернення заявника до органу поліції із заявою чи повідомленням про вчинене кримінальне правопорушення та іншу подію уповноважений працівник чергової частини або інша службова особа цілодобово оформляють протоколи усних заяв і відразу реєструють заяви в журналі Єдиного обліку заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події (журнал ЄО).

Всю інформацію, що надходить до органів поліції, залежно від способу отримання можна поділити на дві групи: 1) інформація про кримінальні правопорушення, що надійшла шляхом особистого звернення заявника до органу поліції (ч. 1 ст. 214 КПК); 2) інформація про кримінальне правопорушення, що надійшла телефоном або за допомогою інших засобів зв'язку.

Другий етап характеризується реєстрацією заяв, повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та підготовкою до проведення невідкладної слідчої (розшукової) дії – огляду місця події. Заяви і повідомлення реєструються в чергових частинах органів поліції уповноваженими працівниками відразу після їх надходження і вносяться до журналу єдиного обліку та інтегрованої інформаційно-пошукової системи з усіма відомостями з журналу ЄО.

Згідно з Інструкцією [13, п. 3] журнал ЄО заповнюється уповноваженими працівниками чергових частин органів поліції. Записи за кожною інформацією повинні містити стислі і вичерпні дані про те, коли надійшла заява чи повідомлення про вчинені кримінальні правопорушення; хто, коли і в якій формі повідомив про вчинене кримінальне правопорушення та іншу подію; що і коли сталося; час та дату реєстрації; яких заходів ужито за заявою чи повідомленням про вчинені кримінальні правопорушення; ким та кому доручено розгляд заяви чи повідомлення про вчинені кримінальні правопорушення; час та дату отримання заяви чи повідомлення про вчинені кримінальні правопорушення для внесення відповідних даних до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Передбачено [13, п. 5], що про наявність письмових заяв про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, що надійшли до чергової частини органу поліції, та повідомлень, що надійшли усно, у яких наявні відомості, що вказують на вчинення кримінального правопорушення, після реєстрації в журналі ЄО уповноважений працівник чергової частини доповідає начальникові слідчого підрозділу, який визначає слідчого, що здійснюватиме досудове розслідування та інформує начальника органу поліції.

Реєстрація заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення виконує такі функції:

- надання заяві або повідомленню про вчинене кримінальне правопорушення юридичної сили;
- визначення початку відліку термінів попередньої перевірки;

– фіксацію юридично значущої інформації.

Реєстрація заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення здійснюється за такими правилами:

– заяви та повідомлення реєструються уповноваженими працівниками чергових частин органів поліції;

– уповноважені працівники чергових частин органів поліції самостійно реєструють будь-яку інформацію про кримінальне правопорушення, що надходить до органу поліції без узгодження з керівником органу поліції;

– заява або повідомлення про вчинені кримінальні правопорушення повинні бути негайно зареєстровані в журналі ЄО;

– вся інформація про вчинені кримінальні правопорушення реєструється в єдиному для всіх органів, що її приймає, реєстраційному обліковому документі – журналі єдиного обліку заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події (журнал ЄО);

– анонімні заяви або повідомлення, що містять відомості про вчинені кримінальні правопорушення, в журналі ЄО не реєструються.

Згідно з Інструкцією [13, п. 15] під час реєстрації заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, що надійшли в письмовій формі, уповноважений працівник чергової частини органу поліції на їх лицьовому боці проставляє спеціальний штамп реєстрації заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення. Своєю чергою слідчий, який отримав у черговій частині заяву або повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення, у журналі ЄО ставить відмітку про час та дату її (його) отримання, зазначає посаду, прізвище та ставить підпис, а також невідкладно подає до чергової частини відомості в письмовому вигляді про реєстраційний номер журналу ЄО [13, п. 16].

Передбачено [13, п. 16], що після прийняття заяви заявникові видається талон-повідомлення, який складається з двох частин: талон-корінець і талон-повідомлення. Обидві частини талона мають однаковий реєстраційний номер. У талоні-корінці вказуються дані про заявника, короткий зміст заяви, реєстраційний номер за журналом ЄО, посада, звання, прізвище та підпис особи, яка прийняла заяву про вчинене кримінальне правопорушення, дата її прийняття, підпис заявника про отримання талона-повідомлення, дата та час реєстрації заяви. У талоні-повідомленні вказуються відомості про особу, яка прийняла заяву про вчинене кримінальне правопорушення, реєстраційний номер за журналом ЄО, найменування органу поліції, адреса і службовий телефон, дата прийняття та підпис, ініціали і прізвище уповноваженого працівника чергової частини або працівника, який прийняв заяву.

Уповноважений працівник чергової частини органу поліції, отримавши заяву або повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення, направляє на місце події слідчо-оперативну групу. *Огляд місця події* є первинною і невідкладною слідчою (розшуковою) дією, яку можна у невідкладних випадках проводити до внесення відомостей до ЄРДР [14]. Огляд місця події у багатьох випадках є складною слідчою (розшуковою) дією, результативність проведення якої багато в чому визначається рівнем підготовки до його проведення, що має місце на виділеному нами вище етапі. Підготовка до огляду є комплексом заходів організаційно-забезпечу-

вального характеру, що створюють сприятливі умови для його проведення.

Підготовка до огляду місця події починається з моменту прийняття слідчим рішення про його проведення і здійснюється у два етапи: 1) підготовка до огляду після отримання повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення; 2) підготовка до огляду, здійснювана безпосередньо на місці події.

Згідно з криміналістичними рекомендаціями до виїзду на місце події слідчий зобов'язаний оволодіти повною інформацією стосовно скоєного кримінального правопорушення (уточнити характер події, що сталася, де, коли, яким чином стало відомо про подію), забезпечити охорону місця події до свого прибуття, вжити заходи щодо охорони місця події, ліквідації шкідливих наслідків кримінального правопорушення, запросити для участі в огляді фахівців, вирішити питання про склад оперативної групи, перевірити готовність науково-технічних засобів, комплектність слідчої валізи, підготувати необхідні технічні засоби – зв'язок, транспорт. Визначити коло осіб, що братимуть участь в огляді, згідно з характером кримінального правопорушення (судово-медичний експерт, спеціаліст-криміналіст, кінолог, співробітники оперативних підрозділів). Вирішити питання про запрошення понятих (за необхідності їх залучення), особливо тоді, коли місцем події є віддалена місцевість або огляд відбувається у нічний час, тощо. Якщо слідчий вважає за потрібне, він може запросити для участі в огляді потерпілого, який здатний допомогти з'ясувати обставини події, а також надати допомогу у виявленні слідів злочину.

Третій етап полягає у безпосередньому проведенні огляду місця події та вжитті інших заходів, спрямованих на підтвердження або спростування даних, що містяться у заяві або повідомленні, та зборі джерел криміналістично значимої інформації. Згідно з криміналістичними рекомендаціями після прибуття слідчого на місце події останній має упевнитися, що потерпілому надано допомогу; провести коротке опитування свідків вчиненого кримінального правопорушення; надати розпорядження співробітнику оперативного підрозділу щодо проведення необхідних оперативно-пошукових заходів (у тому числі переслідування «по гарячих слідах»), встановлення очевидців. Слідчий має усунути з місця події сторонніх осіб та визначити функції кожного учасника огляду, роз'яснити їм їхні права та обов'язки. По закінченню цих дій слідчий має приступити безпосередньо до огляду, розпочинаючи роботу стадію огляду.

Вивчення матеріальної обстановки на місці події (безпосередній огляд) – складна процедура, яку необхідно планувати усно, а за складними оглядами – письмово (хоча б у формі переліку питань, що підлягають з'ясуванню). Аналізуючи наявні наукові праці з криміналістики [15, 16], можна визначити, що таке планування включає:

1. Визначення обсягу дослідження, тобто меж або предметів огляду.

2. Вибір методів і технічних засобів огляду.

3. Безпосереднє дослідження матеріальної обстановки.

4. Мобілізацію і розміщення сил, чітко визначення завдань присутнім понятим (якщо вони запрошені) і кожному учаснику огляду: фахівцю, співробітнику оперативного підрозділу, дільничному офіцеру поліції,

кінологу, представникам громадськості та іншим особам, що беруть участь в огляді.

5. Визначення виду засобів і форми взаємодії слідчого з оперативними підрозділами. Взаємодія включає:

5.1. Створення умов для швидкого і ефективного провадження огляду.

5.2. Організацію розшуку злочинця по «гарячих слідах» (переслідування, блокування шляхів відходу, оперативне спостереження за місцями ймовірної появи злочинця тощо).

5.3. Паралельне з оглядом проведення невідкладних процесуальних дій, таких як затримання, освідування, особистий обшук, якщо для цього є достатні підстави.

5.4. Використання криміналістичних обліків, слідознавчих колекцій, інформаційно-довідкових систем тощо.

5.5. Виявлення свідків і очевидців, збирання інформації про подію кримінального правопорушення і злочинця.

6. Організація дослідження матеріальної обстановки – це головна діяльність – безпосередній огляд, що включає чотири стадії: *орієнтуючу, доглядову, вузлову, детальну*.

Орієнтуюча або ознайомлювальна стадія переслідує цілі з'ясування, виділення місця події із середовища матеріальної обстановки, тобто, що і де розташовано, які шляхи підходу, відходу. Слідчий, прокурор повинен обрати точку спостереження так, щоб зорво охопити все місце події, визначити, що примикає до нього праворуч, ліворуч, з тилу, і поставити собі запитання, хто з кожної сторони міг бачити, чути про подію, тобто встановити джерела інформації.

У ході доглядової стадії огляду слідчий, прокурор залишає в полі зору тільки центр місця події і досліджує його послідовно з усіх боків.

Під час вузлової стадії слідчий, прокурор досліджує місце події по вузлах, наприклад, вхід у будинок, відчинені двері в підсобне приміщення і зламані пристрої, що запираються, знаряддя, залишені поруч, тощо.

Детальний огляд спрямований на дослідження матеріальних носіїв для одержання інформації про злочинця, знаряддя кримінального правопорушення, потерпілого та інші об'єкти кримінального правопорушення (виявлення, фіксація джерел на місці події і вилучення інформації, необхідної для організації розслідування кримінального правопорушення).

Тактика огляду місця події будується так, щоб застосування засобів виявлення і фіксації одного виду інформації не пошкоджувало джерела іншої інформації. Тому спочатку використовуються технічні засоби для виявлення одорологічної інформації, потім досліджується об'єкт на предмет установа невидимих потожирових слідів і слідів контакту взуття, одягу, знарядь кримінального правопорушення. Далі цей об'єкт піддається дослідженню за допомогою лупи, мікроскопа, і тільки після цього на ньому фіксують видимі і мало видимі сліди – об'ємні і поверхневі.

Заключна стадія огляду завершує огляд. Слідчий оформляє протокол, який підписується учасниками огляду; обробляє додані до протоколу матеріали; документи, предмети упакує, складає опис, якщо їх багато; обробляє матеріали фотозйомки, відео-, звукозапису, плани огляду, графіки, схеми, здійснює упакування вилучених джерел інформації.

Четвертим етапом початку досудового розслідування є внесення відомостей до ЄРДР. На цьому етапі слідчий, прокурор залежно від обставин, встановлених під час проведення перевірочних дій, приймають рішення про внесення відомостей до ЄРДР. Після цього починається досудове розслідування, вирішуються завдання та мета кримінального судочинства. Після чого слідчий в установленому законом порядку проводить всі слідчі (розшукові) дії, НСРД і використовує здобуті в результаті їх проведення докази для обґрунтованого прийняття процесуальних рішень. Лише після внесення відомостей до ЄРДР з'являються такі суб'єкти кримінального провадження, як потерпілий, свідки й інші учасники кримінального процесу.

Висновки. Підсумовуючи викладене, можна зазначити, що всі науковці, які торкалися проблем стадії порушення кримінальної справи, сьогодні обговорюють дискусійні питання, які пов'язані з початком досудового розслідування та його етапності. Аналіз наявних наукових праць дає підстави стверджувати, що стадія порушення кримінальної справи у тому вигляді, в якому вона існувала в КПК 1960 р., у положеннях чинного кримінального процесуального законодавства не передбачена. Проте інститут початку досудового розслідування, на нашу думку, слід розглядати як стадію кримінального процесу, що складається з наступних етапів: прийняття заяв, повідомлень та первинної інформації про кримінальні правопорушення; реєстрація заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та підготовка до проведення слідчих (розшукових) дій; проведення невідкладних слідчих (розшукових) дій та вжиття інших заходів, спрямованих на підтвердження або спростування даних, що містяться в заяві або повідомленні, та збір джерел криміналістично значимої інформації; внесення відомостей до ЄРДР. На наш погляд, початок досудового розслідування потрібно розглядати окремо від стадії досудового розслідування, оскільки кожна стадія кримінального процесу характеризується своїми завданнями та цілями, сукупністю процесуальних відносин, широким колом суб'єктів, що вступають між собою в кримінально-процесуальні відносини, та прийняттям підсумкового рішення.

Література

1. Михайленко О.Р. Про осіб доказування за новим КПК України. Докази і доказування за новим Кримінальним процесуальним кодексом України (до 75-річчя з дня народження доктора юридичних наук, професора Михайла Макаровича Михеєнка): Матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 6-7 грудня 2012., м. Київ. Х., 2013. С. 39-41.
2. Лобойко Л.М. Реформування кримінально-процесуального законодавства в Україні (2006-2011 роки). К., 2012. Ч.1. 288 с.
3. Лобойко Л.М. Початок досудового розслідування за новим КПК. Новели Кримінального процесуального кодексу України 2012 року. К., 2012. С. 30-34.
4. Татаров О.Ю. Початок досудового розслідування за Кримінальним процесуальним кодексом України. Новації кримінально-процесуального законодавства: Матеріали конф., 6 липня 2012 р., м. Дніпропетровськ. Дніпропетровськ, 2012. С. 24-25.
5. Сторчоус О.В. Роз'яснення щодо особливостей проведення досудового розслідування за новим Кримінально-процесуальним кодексом (Ч.1). URL: [http:// lespravo.org.ua](http://lespravo.org.ua).

6. Филін Д.В. Начало досудебного производства в уголовном процессе Украины. Сайт Международной ассоциации содействия правосудию и ресурс. URL: <http://www.iauj.net/node/1462>.

7. Статіва І.І. Чи збережена в новому КПК України стадія порушення кримінальної справи? Підприємництво, господарство і право. 2012. № 12. С. 86-89.

8. Лобойко Л.М. Кримінальний процес: підручник. К.: Устиніан, 2014. 432 с.

9. Молдаван А.В., Мельник С.М. Кримінальний процес України. К., 2013. 367 с.

10. Кримінальний процес: підручник / Ю.М. Грошевий, В.Я. Тацій, А.Р. Туманянц та ін.; за ред. В.Я. Тація, Ю.М. Грошевого, О.В. Капліної, О.Г. Шило. Х.: Право, 2013. 824 с.

11. Кримінальне процесуальне право України. Навчальний посібник. Академія адвокатури України. За ред. професорів В.Г. Гончаренка та В.А. Колесника. Видавництво «Юстініан», 2014. Київ, 567 с.

12. Кримінальний процес України: підручник / Ю.М. Грошевий, В.Я. Тацій, В.П. Пшонка та ін.; за заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки. Х.: Право, 2013. 824 с.

13. Інструкція про порядок ведення єдиного обліку в органах поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події: затв. наказом МВС України від 06.11.2015 № 1377. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua>.

14. Кримінальний процесуальний кодекс України: від 13 квітня 2012 р.: за станом на 14.04.2017 р. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua>.

15. Криміналістика: підручник / Національна юридична академія ім. Ярослава Мудрого; за заг. ред. В.Ю. Шепітько. 4-те вид., переробл. і допов. Х.: Право, 2010. 464 с.

16. Криміналістика: підручник \ за заг. ред. д. ю. н., професора А.Ф. Волобуєва. Х.: ХНУВС, 2011. 666 с.

*Поліщук О. В.,
науковий співробітник
відділу організації наукової роботи
Одеського державного університету внутрішніх справ*